

VELIMIR VESELINOVIĆ

SENJANIN DR. JULIO RORAUER KAO REKTOR SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Velimir Veselinović
Leksikografski zavod Miroslav Krleža
Frankopanska 26
HR 10000 Zagreb
veselinovic.velimir@gmail.com

UDK: 929Rorauer,J.
061.6(497.5Zagreb)(091)
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2025-06-12

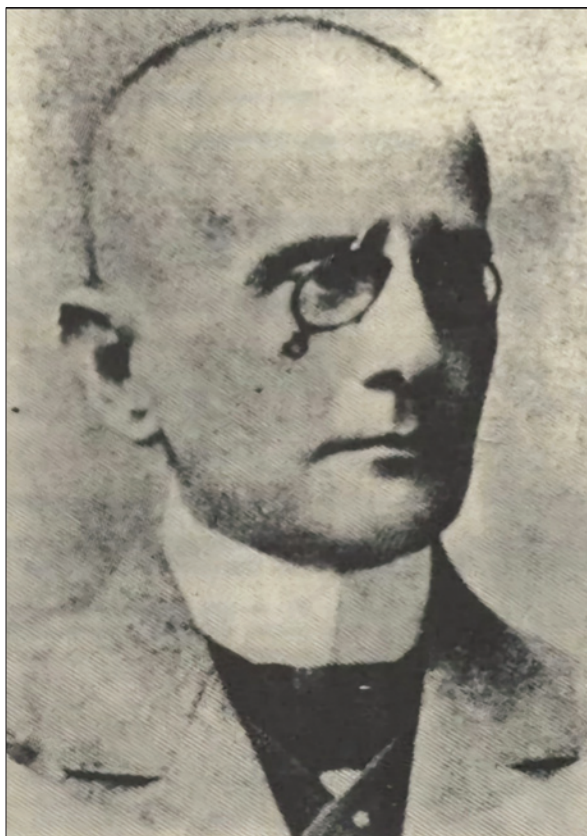
Autor u radu na temelju arhivskoga gradiva pohranjenog u Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu, tiska i relevantne literature razmatra djelovanje redovitoga profesora Pravnoga fakulteta dr. Julija Rorauera na Sveučilištu u Zagrebu s posebnim osvrtom na njegov rektorski mandat akademske godine 1910./1911., znanstveno-nastavni doprinos u poljima ekonomije i prava na Pravnome fakultetu te rekonstruira njegovo stranačko djelovanje u hrvatskome političkome životu.

Ključne riječi: Julio Rorauer, Sveučilište u Zagrebu, povijest sveučilišta, Pravni fakultet, politička ekonomija, političke stranke

Uvod

Julio (Julije) Rorauer rođen je 12. travnja 1859. u Senju od oca Jurja Rorauera i majke Egidije Rorauer djev. Rožanić. U rodnom Senju završava gimnaziju, nakon čega 1877. upisuje Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, na kojemu je 1888. promoviran u čast doktora prava. Tijekom i nakon studija bavio se umjetnošću: glumom i fotografijom, novinarstvom, prevodjenjem, kazališnom kritikom te književnim radom objavljujući dramska djela koja će se izvoditi u kazalištu: *Maja* (1883.), *Jegjupčanin* (1883.), *Olynta* (1884.), *Naši ljudi* (1889.), *Sirena* (1896). Pokrenuo je i uređivao humoristični list *Arkiv za šalu i satiru* (1885. – 1886.), osniva i vodi od 1892. do 1894. Klub amatera fotografa. Bio je potpredsjednik Opće zagrebačke štedionice i zalagaonice (1902. – 1906.) te član Pravničkoga društva u Zagrebu od 1890. do smrti.

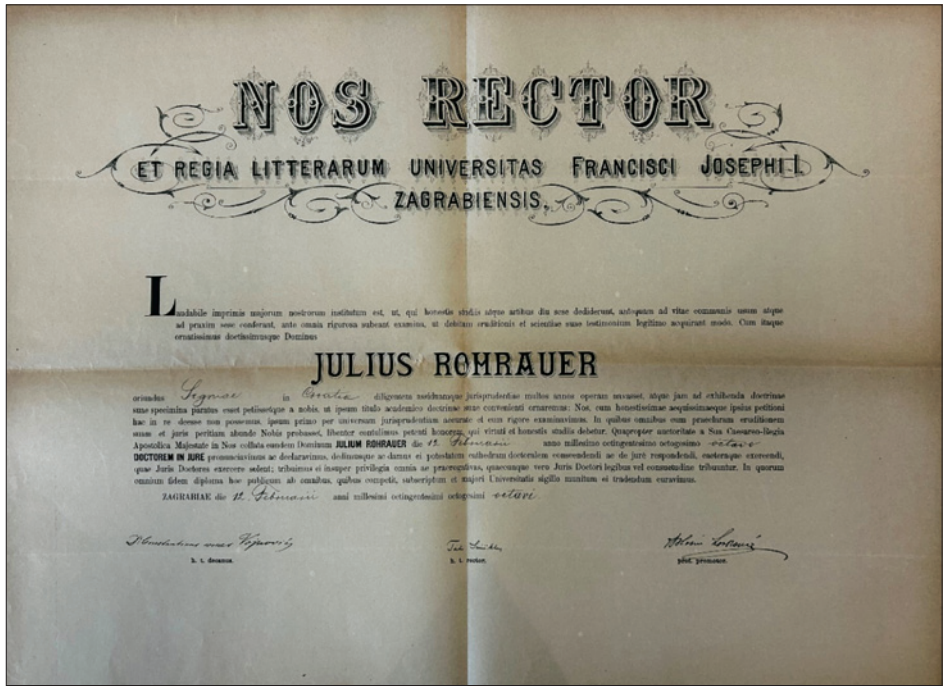
Nakon doktoriranja radio je najprije od 1889. kao pristav u Sveučilišnoj knjižnici, a zatim od 1893. u Zemaljskoj vladi. Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu habilitirao je za privatnog docenta 1905., a za redovitog profesora izabran je 1906. godine. Na istome fakultetu obnašao je dužnost dekana ak.

Sl. 1. Julio Rorauer
(izvor: J. ŠIDAK, 1969, 390)

god. 1908./1909., dok je sljedeće akademske godine na dužnosti prodekana. Za rektora Sveučilišta u Zagrebu izabran je ak. god. 1910./1911., nakon čega je sljedeće akademske godine sukladno s procedurom bio prorektor. Politički je pripadao unionistima te se najprije angažirao u Narodnoj stranci čiji je kandidat na izborima za Hrvatski sabor 1906., a zatim, 1911. sudjeluje u stvaranju Stranke narodnog napretka na čijem programu radi. Na naknadnim izborima 1910. za Hrvatski sabor u izbornom kotaru Varaždin izabran je za zastupnika. Bio je zastupnik u Zajedničkom saboru u Budimpešti. Imao je brata Mirka Rorauera, po struci inženjera. U braku s Marijom Rorauer djev. pl. Tomašić nije imao djece. Umro je u Beču 4. prosinca 1912. od posljedica samoubojstva.¹

¹ HR-UNIZG-9, Zbirka personalnih spisa zaposlenika Sveučilišta u Zagrebu 1874-1946. Dosje Julio Rorauer, F5k1; HR-HDA-501, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, *Imenik upisanih redovitih slušača*; N. FABRIO, 2007; Ž. PAVIĆ, 1997; R. FRANZ ŠTERN *et. al.*, 2019.

Sl. 2. Prijepis doktorske diplome Julija Rorauera
(izvor: HR-UNIZG, Opći spisi 1888, Spis broj 60)

Pregled dosadašnjih istraživanja

Redoviti profesor Pravnog fakulteta dr. Julio Rorauer značajno je ime u modernoj povijesti Sveučilišta u Zagrebu, koje je od svojega otvaranja 1874. do danas izabralo 84 rektora. Rorauer je jedini Senjanin koji je obnašao dužnost zagrebačkoga rektora. U suvremenoj literaturi, zasebni rad o Roraueru dosad je nekoliko puta objavio Nedjeljko Fabrio u kojem je obradio njegovo dramsko stvaralaštvo, nadopunjujući ih u kasnijim izdanjima novim spoznajama.² Rorauerovo se ime fragmentarno spominje u radu Slavka Batušića o Senjanima u Hrvatskome narodnom kazalištu³, u radu Dragomira Babića o znamenitim osobama iz hrvatskoga društva koje su bile profesori ili učenici Senjske gimnazije,⁴ u knjigama iz povijesti hrvatske književnosti Miroslava Šicela

² N. FABRIO, 1965; 1977; 1979; 2007.

³ S. BATUŠIĆ, 1965.

⁴ D. BABIĆ, 1989.

i Dubravka Jelčića,⁵ kao i u prigodnim spomenicama koje su objavljivali Sveučilište u Zagrebu⁶ i Pravni fakultet.⁷ U konačnici, rad Ane Vukelić pokazuje da Rorauer zauzima istaknuto mjesto u senjskoj muzejsko-književnoj kulturi sjećanja⁸. 2019. godine, povodom 160. godišnjice rođenja, Rorauer je u senjskom Parku književnika dobio svoju bistu, koju je izradio akademski kipar Slaven Miličević.⁹ Fabrio je prvi put svoj zaseban rad o Roraueru objavio 1965. upravo u *Senjskom zborniku*, stoga ovaj rad, u istome časopisu, slučajno, ali simbolično nastaje u povodu 60. obljetnice objave.

S obzirom na to da se o Rorauerovoj sveučilišnoj karijeri nije uopće pisalo, ovim se radom o njegovom rektorskom mandatu, znanstveno-nastavnom i stranačko-političkom djelovanju te zbivanjima na Sveučilištu upotpunjuje jedna praznina kad je u pitanju biografija Rorauera te povijest Sveučilišta u Zagrebu kao najveće i središnje visokoobrazovne i znanstvene institucije hrvatskoga naroda. Rad je podijeljen u pet poglavlja. U prvome donosimo pregled dosadašnjih istraživanja o temi rada, u drugome, donosimo povijesne crtice o Sveučilištu u Zagrebu, njegovim vezama sa Senjom te obrađujemo Rorauerovu znanstvenu karijeru na Pravnom fakultetu, treće poglavlje rekonstruira njegov rektorski mandat u svjetlu tadašnjih političkih prilika, četvrto poglavlje istražuje njegovo stranačko-političko djelovanje, dok u posljednjem, petom poglavlju, obrađujemo njegove zadnje godine života.

Grad Senj, Sveučilište u Zagrebu i Julio Rorauer kao student i profesor Pravnoga fakulteta

Povijest javne visokoškolske nastave u Zagrebu počinje 23. rujna 1669. kada rimsko-njemački car i ugarsko-hrvatski kralj Leopold I. poveljom priznaje status i povlastice sveučilišne ustanove isusovačkoj akademiji i njezinom studiju filozofije. Navedena povelja potvrđena je na saboru Hrvatskoga Kraljevstva (danas Hrvatski sabor) 3. studenoga 1671. godine. Na isusovačkoj akademiji uz filozofiju postupno se razvijaju studiji teologije te prava. Sveučilište u Zagrebu 1669. uzima kao godinu svojega utemeljenja, a 3. studenoga obilježava kao Dan Sveučilišta. Dekretom carice i kraljice Marije Terezije 5. kolovoza

⁵ M. ŠICEL, 2004; D. JELČIĆ, 2004.

⁶ *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu*, 1925; M. POLIĆ BOBIĆ, 2019; J. ŠIDAK, 1969.

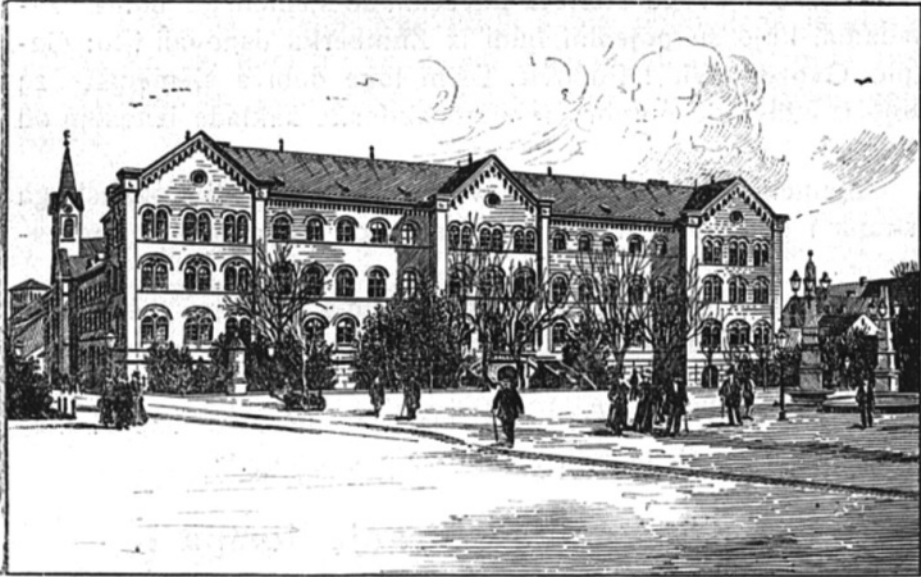
⁷ Ž. PAVIĆ, 1997; D. KRAPAC *et. al.*, 2001.

⁸ A. VUKELIĆ, 2018.

⁹ GRAD SENJ, *Julije Rorauer u Parku senjskih književnika*, URL: <https://www.senj.hr/stari/julije-rorauer-u-parku-senjskih-knjizevnika/> (2025-06-06)

1776. utemeljena je Kraljevska akademija znanosti s tri fakulteta: Teološkim, Filozofskim i Pravnim. Time je u skladu s reformama uspostavljen novi školski sustav u Habsburškoj Monarhiji. Godinu 1776. Pravni fakultet uzima za početak svoga visokoškolskoga djelovanja, u sklopu kojeg je tada integriran i Političko-kameralni studij. Car i kralj Josip II. 1784. premješta Teološki fakultet izvan Akademije koji nastavlja djelovati pri zagrebačkome sjemeništvu na Kaptolu. Godine 1850. dolazi do još jedne reforme školstva. Dvogodišnji filozofski studij priključen je Glavnoj gimnaziji kao sedmi i osmi razred, dok je Kraljevska akademija znanosti pretvorena u Kraljevsku pravoslavnu akademiju na kojoj se izvodio trogodišnji studij prava koji je od 1868. protegnut na četiri godine. U razdoblju od 1850. do 1874. bila je to u Hrvatskoj jedina visokoškolska ustanova čiji je ravnatelj Pavao Muhić na sjednici Hrvatskoga sabora 7. rujna 1861. održao govor o zakonskoj osnovi o sveučilištu u Zagrebu. Poticaj za osnivanje zagrebačkoga sveučilišta dolazi od biskupa Josipa Jurja Strossmayera koji inicira akciju javnog prikupljanja materijalne osnove za njegovo osnivanje, te kao veliki župan Virovitičke županije daruje Sveučilišnoj zakladi svoju plaću čiji je prinos od 1861. do 1862. iznosio 7.050 forinta, a zatim, 1866. za sveučilište daruje još 50.000 forinti što je predstavljalo temelje za njegovo osnivanje. Na njegov je poticaj 1861. Hrvatski sabor donio zakonsku osnovu o sveučilištu u Zagrebu koje se trebalo sastojati od četiri fakulteta: Bogoslovnoga, Pravnoga, Filozofskoga i Medicinskoga. Prilikom boravka u Zagrebu cara i kralja Franje Josipa I. u ožujku 1869. Hrvatski sabor ga je predstavkom zamolio da prihvati zakonski članak o utemeljenju sveučilišta u Zagrebu kojeg će vladar potvrditi 8. travnja 1869. godine. Radi političkih okolnosti, pet godina kasnije izrađen je novi zakonski članak koji je zaslugom bana Ivana Mažuranića dobio vladarevu sankciju 5. siječnja 1874. na temelju koje je 19. listopada 1874. svečano otvoreno moderno sveučilište u Zagrebu koje je nosilo službeni naziv Kraljevsko sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu. Prvo hrvatsko moderno sveučilište ustrojeno je prema modelu drugih potpunih sveučilišta u Austro-Ugarskoj Monarhiji koja su se sastojala od četiri fakulteta: Pravo i državoslovni (danas Pravni) koji je tada imao devet katedara, Bogoslovni (danas Katolički bogoslovni), Mudroslovni (danas Filozofski) i Liječnički (danas Medicinski), za koji je predviđeno da započne s radom kad se steknu materijalni uvjeti što se dogodilo tek 1918. godine. Za prvoga rektora izabran je profesor kanonskoga prava i austrijske povijesti Matija Mesić. Vladar je odredio da ga kod svečanosti otvorenja zastupa ban Mažuranić.¹⁰ Otvaranje

¹⁰ O povijesti Sveučilišta u Zagrebu detaljnije vidi u: M. POLIĆ BOBIĆ, 2019; D. DELIĆ - S. GOLDSTEIN, 1979; S. SOKOL, 1987; J. ŠIDAK, 1969; N. KLAJČIĆ, 1969.

Sl. 3. Zgrada zagrebačkoga Sveučilišta iz 1882. godine
(izvor: A. CUVAJ, 1911, 226)

prvoga modernoga sveučilišta u Zagrebu bio je izniman događaj za hrvatski narod. Svečanost nije održana samo u Zagrebu, nego i u drugim gradovima. Tako je u Senju mladež iz sjemeništva, uz svog kanonika Kajetana Bedinija, ukrasila svoju zgradu transparentima i zastavama pohvale čime je izraženo zadovoljstvo povodom otvaranja prvoga modernoga hrvatskoga sveučilišta, dok je zabavno društvo *Posiello* dalo inicijativu da se napravi banket koji je ispao veličanstven. Senj je svijetlio od baklji, a drugi dan nakon otvaranja Sveučilišta započeo je budnicom i pucanjem iz mužara, dok je u 9 sati bila služena svečana misa. U konačnici, iz Senja su zagrebačkome sveučilištu povodom otvaranja stigli brzogavi i čestitke senjsko-modruškoga biskupa Vjenceslava Soića, učiteljskog gimnazijskog zbora, senjske čitaonice, društva *Posiello* i građana grada Senja.¹¹

Julio Rorauer upisao je ak. god. 1877./1878. na zagrebačkom sveučilištu Pravni fakultet.¹² Imatrikulaciju obavlja 20. prosinca 1877. u mandatu rektora Konstantina Vojnovića i dekana Pravnoga fakulteta Jaromira Hanela.¹³ Studij prava prekida ak. god. 1880./1881., a završava ga ak. god. 1884./1885. kada

¹¹ T. PETRIĆ, 2024, 50.

¹² HR-UNIZG, *Knjiga upisanih slušača 1874. – 1918.*

dobiva apsolutorij. Bio je redoviti student, izuzev VI. i VIII. semestra bio je oslobođen plaćanja naukovine. Primao je stipendiju u iznosu od 100 forinti od Zaklade kardinala Josipa Mihalovića. U nacionalu (upisnom listu) kao njegovi skrbnici navodili su se kanonik Senjsko-modruške biskupije Polikarp Ivanušić (četiri puta), te jednom majka (Egidija Rorauer nap. a.), u VI. semestru navedeno je da nema nikoga, dok je VII. i VIII. semestar bio samostalan.¹⁴ Rorauer je već tijekom pauziranja studija prava pokazao veliki afinitet prema umjetnosti, točnije kazalištu, postavši 1881./1882. prvi Senjanin koji je glumio u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu, uz čiju je pripomoć prethodno pohađao i studij glume u Beču. Kao glumac nije imao uspjeha, radi čega je nakon godinu dana napustio kazalište kojem se ipak vraća nakon završetka pravnoga studija kao kazališni kritičar i dramski pisac.¹⁵ Odlučio je i doktorirati, te je nakon uspješno položena tri stroga ispita (rigoroza), 12. veljače 1888. promoviran u čast doktora prava pred povjerenstvom koje su činili Tadija Smičiklas (rektor), Konstantin Vojnović (prodekan Pravnoga fakulteta) i Blaž Lorković (promotor, redoviti profesor Pravnoga fakulteta). Dr. Rorauer upisan je na dan promocije u *Knjigu doktora* pod brojem 60.¹⁶

Nakon doktoriranja, Rorauer nastavlja svoju vezu sa Sveučilištem jer je u studenome 1889. imenovan pristavom u Sveučilišnoj knjižnici u kojoj je zaposlen sve do 20. svibnja 1893. kada odlazi raditi u Zemaljsku vladu.¹⁷ U to vrijeme, potpuno je posvećen umjetnosti, piše kazališne salonske drame¹⁸, a 1892. osniva i vodi Klub amatera fotografa čija je osnovna ideja bila "upućivanje članova u fotografiranje, izrađivanje fotografije, naročito pejzaža, umjetničkih spomenika te širenje i upoznavanje građanstva s prirodnim i umjetničkim ljepotama svoje domovine pomoću fotografskih reprodukcija", međutim, zbog financijskih problema Klub prestaje s radom krajem 1894., ali već početkom siječnja 1895. Klub nastavlja s radom u sklopu Društva umjetnosti u Zagrebu (danas Hrvatsko društvo likovnih umjetnika).¹⁹ Kao tajnik u Zemaljskoj vladi aktivno sudjeluje u radu Zaklade Jelisavina²⁰ kao član centralnog odbora kojim je predsjedala grofica Margita Khuen-Hedervary djev. Teleki.²¹

¹³ Ibid.

¹⁴ HR-HDA-501, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, *Imenik upisanih redovitih slušača*.

¹⁵ S. BATUŠIĆ, 1965, 210.

¹⁶ HR-UNIZG, *Knjiga doktora promoviranih na Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu*.

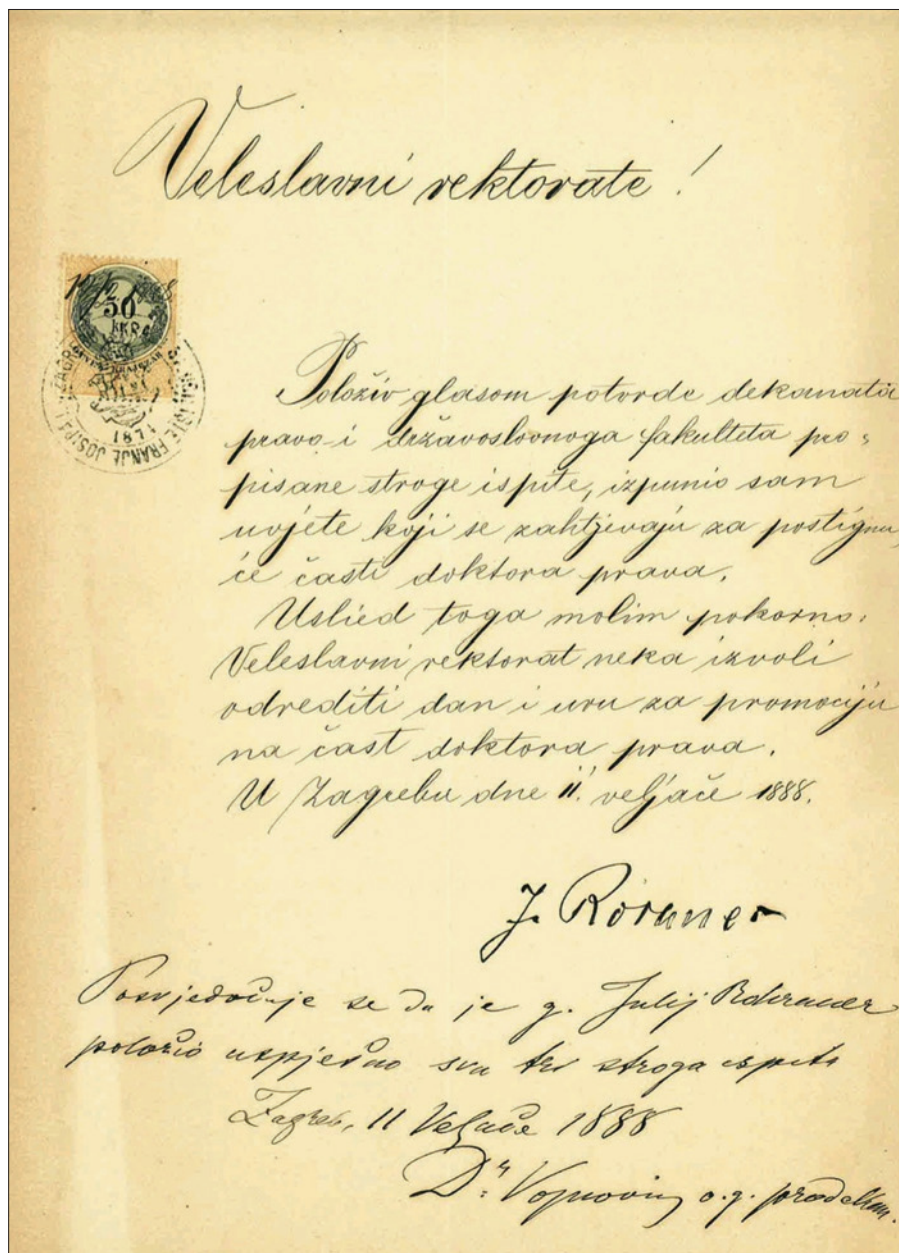
¹⁷ *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu*, 1925, 204.

¹⁸ N. FABRIO, 1965.

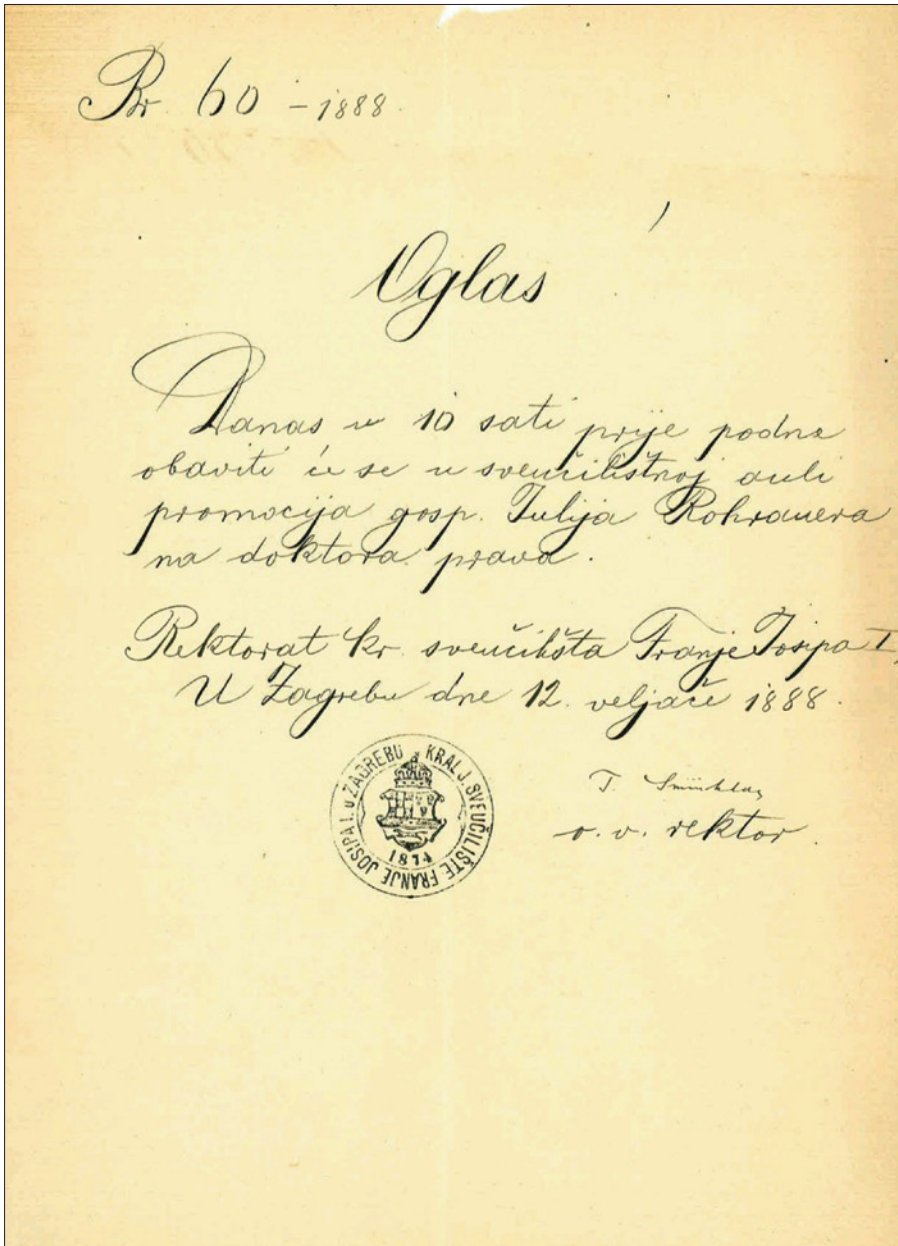
¹⁹ M. JUKIĆ, 2015, 213.

²⁰ Riječ je o zakladi u spomen na ubijenu kraljicu Elizabetu Austrijsku (nap. a.).

²¹ A. CUVAJ, 1913, 394–397.

Sl. 4. Molba Julija Rorauera za doktorsku promociju koju je uputio Rektoratu
(izvor: HR-UNIZG, Opći spisi 1888, Spis broj 60)

Sl. 5. Oglas rektora Tadije Smičiklasa povodom doktorske promocije Julija Rorauera (izvor: HR-UNIZG, Opći spisi 1888, Spis broj 60)

Godine 1905. na zagrebačkome Pravnom fakultetu Rorauer habilitira za privatnoga docenta sa svojom radnjom nazvanom *Potreba*, iz područja ekonomije, objavljenoj 1903. u kojoj se bavi pojmom potrebe koja se odnosi na sva ekonomska i prirodna dobra koja služe namirivanju različitih materijalnih i duhovnih potreba ljudi.²² Kao privatni docent, Rorauer u zimskom semestru ak. god. 1905./1906. na Katedri narodne ekonomije Pravnoga fakulteta predaje kolegij *Rodbertus, Lassalle i Marx* u kojima kritički analizira njihove studije i nauke.²³ Rorauerovo znanstveno-nastavno napredovanje na Pravnom fakultetu išlo je munjevito jer je već 9. ožujka 1906. izabran za redovitog profesora narodne ekonomije, a vladinom naredbom od 20. travnja iste godine postavljen je i za suplenta na novostvorenoj Katedri za financijalnu znanost i financijalno zakonoslavlje koja se dolaskom Rorauera izdvojila iz Katedre narodne ekonomije.²⁴ Položaj zagrebačkih sveučilišnih profesora tada je bio reguliran *Zakonskim člankom ob ustrojstvu sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu* iz 1874. i dopunama iz 1894. godine. Profesori su bili kraljevski činovnici, a imenovao ih je vladar na prijedlog Zemaljske vlade. Redoviti profesori tjedno su morali držati osam sati nastave. Mogli su na svojem fakultetu osim svojih kolegija, držati i druge ukoliko to prijave Profesorskom zboru kojeg su činili svi profesori. Kada je riječ o godišnjoj plaći, dio redovitih profesora Pravnoga te Filozofskoga fakulteta, dobivao je 2.600, a dio 3.000 forinti. Kod određivanja plaća brojale su se stolice zapremljene izvanrednim profesorima i suplentima kao da su povjerene redovitim profesorima. Za dekana je mogao biti izabran samo onaj tko je bio redoviti profesor.²⁵ Izbor Rorauera za redovitog profesora u tisku je izazvao prilične međustranačke polemike, dok je dio studenata prosvjedovao smatrajući ga mađaronom (unionistom) bez kvalifikacija za profesorsko zvanje radi čega su odlučili bojkotirati njegova predavanja. Studentsko je izaslanstvo svoje zaključke odlučilo prenijeti Roraueru u njegovom stanu u Ilici 16, koji ih je primio lijepo i kulturno. Međutim, kada su ubrzo studenti vidjeli kako predaje na Katedri narodne ekonomije, bez skripti pred sobom, na ispitima i kasnijim dužnostima koje je vršio na Sveučilištu uvidjeli su da nema boljeg profesora od njega i Milivoja Klementa Maurovića.²⁶ Da je situacija s studentima

²² J. RORAUER, 1903.

²³ *Akademické oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u zimskom poljeću 1905./1906.*, 1905, 26.

²⁴ *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu*, 1925, 105.

²⁵ *Spomenica o 25-godišnjem postojanju Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu*, 1900, 4–5, 18–19, 196–211.

²⁶ N. FABRIO, 1965, 208; S. BATUŠIĆ, 1965, 212.

u početku bila ozbiljna pokazuje činjenica da se Rorauer nije ni pojavio na prvome predavanju.²⁷ Drugi izvori pokazuju da je Rorauer kao profesor imao "dobro slovo, nu pripravljanje za predavanja činilo mu je znatne poteškoće".²⁸ Bio je svakodnevni gost kavane *Corso*, jednog od središnjih mjesta okupljališta intelektualne i umjetničke elite u Zagrebu. Fizički je imao glatko izbrijano lice i glavu sa crnim cvikerom na nosu, uvijek besprijekorno odjeven u strogo engleskom stilu, te se govorilo "da je u društvu bio sklon smijehu i duhovit šaljivdžija, ali, kada bijaše sam, na njegovom je, uvijek obrijanom, licu jače izbijala crta jake zlovolje, pače mizantropije".²⁹

Nema sumnje da su i političke prilike utjecale na Rorauerov dolazak na Sveučilište, pogotovo kroz njegov bliski politički odnos s utjecajnim unionističkim političarom Nikolom Tomašićem, s kojim je preko vlastite žene bio i u daljnjem srodstvu.³⁰ Godine 1905. kada je Tomašić pokrenuo *Dnevni list*, kao novine unionističke Narodne stranke, Rorauer, kao zamjenik glavnog urednika, zajedno s njim i Svetislavom Šumanovićem uređuje rubriku domaće politike.³¹ Na izborima 1906. za Hrvatski sabor, Rorauer se pojavljuje kao kandidat Narodne stranke u izbornom kotaru Senj³², međutim, nije osvojio zastupnički mandat, dok *Dnevni list* prestaje izlaziti poslije izbornog poraza Narodne stranke.³³ Senj je u to vrijeme privredno-pomorsko propadao jer je mađarska politika usmjeravala veliki kapital u Rijeku. Unionisti kojima je pripadao Rorauer nisu uživali izbornu podršku Senjana, a nakon izbora došlo je do raspada Narodne stranke. Na saborskim izborima 1906. u Senju mandat je osvojio Drago Vlahović, kandidat Starčevićeve hrvatske stranke prava (frankovaca) koja je tamo bila vodeća politička snaga, za čiju je prevlast bio zaslužan stari pravaš Josip Gržanić.³⁴ Kada je riječ o političkim pogledima, Rorauerov unionizam vidljiv je još od 1889. i njegovog predgovora iz drame *Naši dani* koji odiše mađaronstvom³⁵, a od svibnja 1908. na preporuku Dragutina

²⁷ *Narodni list*, 28. 5. 1906., 2.

²⁸ N. FABRIO, 2007, 96.

²⁹ N. FABRIO, 1965, 184.

³⁰ Nedjeljko Fabrio u svojim radovima navodi da su Rorauer i Tomašić bili šogori (šurjaci) što je netočno jer Tomašić nije imao sestru Mariju. Bili su daljnja rodbina kao ispravno navodi Iso Kršnjavi. Usporedi: N. FABRIO, 2007, 14, 95, 103; I. KRŠNJAVI, 1986, 377; M. STIPANČEVIĆ, 2023.

³¹ J. HORVAT, 2007, 125–126.

³² *Virovitičan*, 30. 4. 1906., 2.

³³ J. HORVAT, 2007, 125–126.

³⁴ S. MATKOVIĆ, 1996, 72, 82–83.

³⁵ N. FABRIO, 1965, 198–203.

Khuen-Héderváryja postaje politički informator austro-ugarskog ministarstva vanjskih poslova kao potpuno pouzdana, patriotski orijentiran osoba koja je i u mogućnosti da daje objektivne informacije o prilikama u Hrvatskoj.³⁶

I sam je Tomašić prije nego je postao ministar, radi političke bliskosti s Khuen-Héderváryjem, također bio izabran za redovitog profesora političke ekonomije, ustavnoga i upravnoga prava na Pravnome fakultetu preskačući nastavnu hijerarhiju. Iso Kršnjavi u svojim *Zapiscima* negativno je gledao na Tomašićev izbor redovitog profesora jer je smatrao da nema nikakvih znanstvenih radova, dok je na Rorauera gledao također izrazito kritičko i negativno: "Rorauer, krajnje odvratan tip, na neki je način u srodstvu s Tomašićem i stalno se klatara između Zagreba i Trešćerovca. Kad on (Rorauer nap. a.) kao glasnik stupi u prostorije Zemaljske vlade, vlada ondje veliko uzbuđenje. Trči se k njemu i navaljuje na nj s pitanjima, budući da se želi znati što kaže njegova Presvijetlost od Trešćerovca (Tomašić nap. a.)".³⁷

Središnji kolegij kojeg je Rorauer predavao bila je *Politička ekonomija* koji je od otvaranja Sveučilišta bila temeljna i uvodna ekonomsko teorijska disciplina na studiju prava koju je razvio i predavao sve do svoje smrti Blaž Lorković koji je ujedno i promovirao Rorauera u čast doktora prava. Kako ističu Ivana Bajakić i Fran Kušeta *Politička ekonomija* "temeljna je zbog toga što izučava temeljne ekonomske procese (proizvodnju, raspodjelu, razmjenu i potrošnju), te zakonitosti u tim procesima i međusobni utjecaj politike na ekonomiju i ekonomije na politiku", dok je uvodna disciplina "zbog toga što ona studentima daje temeljna ekonomske pojmove ili kategorije, kao što su roba, poduzetništvo, proizvodnja, troškovi, cijene, raspodjela, profit, porezi, klase i njihovi odnosi, država i njena uloga u regulaciji ekonomskih procesa, itd".³⁸ U središtu Rorauerova znanstveno-stručnog rada bili su problemi potreba i potrošnje kao ekonomske kategorije. Godine 1905. objavio je djelo *Financijalna znanost* koje se sastoji od njegovih predavanja.³⁹ U djelu "analizira karakteristike državnog gospodarstva i ukazuje na to da ako se država želi održati, mora postojati ravnoteža između prihoda i rashoda".⁴⁰ Prema njegovom mišljenju kako piše Sanja Andrijašević, nije zadatak države skupljati kapital i biti bogatom "jer ona samo upravlja i raspoložuje dijelom prihoda te ga upotrebljava za promicanje interesa zajednice za koju opstoji", a što se tiče načela javnih rashoda, nastavlja

³⁶ B. KRIZMAN, 1972, 37.

³⁷ I. KRŠNJAVI, 1986, 376–377.

³⁸ I. BAJAKIĆ – F. KUŠETA, 2015, 35.

³⁹ J. RORAUER, 1905.

⁴⁰ S. ANDRIJAŠEVIĆ, 1997, 530.

dalje, da Rorauer "uglavnom prihvaća načela klasične teorije, mada smatra da se razmjer između državnih rashoda i narodne imovine ne može izraziti u određenom omjeru jer su gospodarski odnosi u raznim državama različiti", a kada je riječ o centralizaciji rashoda smatrao je da je svaka nepotrebna centralizacija štetna, radi čega rashode treba "razdijeliti prema svrsi za koju oni služe".⁴¹ U konačnici, Rorauer razmatrajući prihode, naglašava veoma značajnu ulogu državnih domena, "ali također navodi da ovi prihodi nisu dovoljni pa je potrebno porezima namaknuti potrebna sredstva".⁴² U središnjem hrvatskome pravnom časopisu *Mjesečniku Pravničkoga društva u Zagrebu*, Rorauer je 1905. objavio samo po jedan prikaz knjige i članak o glavnim strujama narodno-ekonomske nauke koji je nastao iz njegovog pokusnoga sveučilišnoga predavanja održanoga 14. prosinca 1904. godine.⁴³ Nakon što je izabran za redovitog profesora Rorauer nije više objavljuje radove iz područja ekonomske politike što se može tumačiti da nije bio sklon pisanju stručnih radova.

Pored središnjeg, već spomenutog kolegija iz političke ekonomije, predavao je još različite kolegije iz ekonomskih disciplina na Pravnome fakultetu: *Narodno-ekonomska politika, O bankama, Gospodarske krize, Utjecaj filozofije na narodno-ekonomsku nauku, Financijalna znanost, Financijalno zakonoslovlje s osobitim obzirom na austrijsko zakonodavstvo, Narodno-ekonomska nauka (povijest literature)*.⁴⁴ Pozornost je posvetio i radu u seminarima na matičnome fakultetu što je bilo izrazito važnim jer su se u njima studenti uz mentorstvo profesora upoznavali sa znanstvenim radom te stjecali znanje za praktični rad u javnim službama. Rorauer tako drži sljedeće seminare: *Ekonomski seminar* koji je bio namijenjen samo za studente IV. godine, te *Narodno-ekonomske vježbe u seminaru*, a predavao je i na Šumarskoj akademiji koja se nalazila u sklopu Filozofskoga fakulteta.⁴⁵ Kao sveučilišni profesor Rorauer je aktivnost u nastavnom radu pretežito svodio na prenošenje tadašnje suvremene ekonomske teorije i prakse u hrvatsku sredinu koja je započeo još Lorković što je bilo u duhu vremena. Akademske godine 1908./1909. Rorauer je izabran na prvu dužnost na Sveučilištu – za dekana Pravnoga fakulteta, dok je sljedeće akademske godine na dužnosti prodekana.⁴⁶ Kao dekan bio je uz rektora Gustava Janečka

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ J. RORAUER, 1905, 109–117.

⁴⁴ J. ŠIDAK, 1969, 28; I. BAJAKIĆ – F. KUŠETA, 2015, 23.

⁴⁵ *Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u ljetnom poljeću 1908./1909.*, 1909, 26, 35.

⁴⁶ *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu*, 1925, 108.

i promotora Ljudevita Andrassyja član povjerenstva za promociju doktora prava *sub auspiciis Regis* promoventa Nauma Mallina pl. Xaverskoga koji je sve ispite od gimnazije do fakulteta - uključujući i sve rigoroze položio s izvrsnom ocjenom te je promoviran u posebnoj proceduri pred kraljevskim zastupnikom Slavkom Cuvajem od kojega je na dar primao zlatni doktorski prsten okrunjen monogramom Franje Josipa I. i urešen briljantima. Svečana promocija održana je 20. srpnja 1909. u dvorani Hrvatskoga glazbenoga zavoda na kojoj je Rorauer održao prigodan govor u kojem je istaknuo vrline i zasluge kandidata Mallina te ga je pozvao da ustraje u svome znanstvenome putu.⁴⁷ Još ranije, 21. prosinca 1908. kao dekan, Rorauer je, uz rektora Janečeka i promotora Edu Lovrića, član povjerenstva i za promociju doktora prava *sub auspiciis Regis* promoventa Marka Kostrenčića koji će ostaviti značajan trag u povijesti Sveučilišta u Zagrebu kao kasniji izabrani rektor i dekan Pravnoga fakulteta.⁴⁸ Bili su to važni događaji za Sveučilište jer se radilo o rijetkim svečanim promocijama kojih je od njegovog otvaranja do početka Prvoga svjetskoga rata održano samo 14 takvih.⁴⁹ Za rektora Sveučilišta u Zagrebu Julio Rorauer izabran je u ak. god. 1910./1911., nakon čega je sljedeće akademske godine sukladno proceduri bio prorektor.

Julio Rorauer kao 37. po redu izabrani rektor Sveučilišta u Zagrebu za ak. god. 1910./1911.

Izbor na dužnost rektora najviša je čast koja se može postići na sveučilištu. Izbor rektora Sveučilišta u Zagrebu nije bio reguliran zakonskim člankom o sveučilištu iz 1874., koji je odredio da će se to pitanje odrediti posebnim zakonom. Zakonskim člankom iz 1874. propisano je da Akademički senat čine rektor, prorektor, dekani i prodekani svih fakulteta. Rektor je čuvao spise i sveučilišni pečat, za obavljanje svojih poslova imao je pravo na godišnju nagradu te se morao zajedno sa Senatom pridržavati navedenoga zakona.⁵⁰ Poseban zakon o izboru zagrebačkoga rektora donesen je 26. kolovoza 1875. pod nazivom *Zakon ob izboru rektora na Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu* kojim je propisano da rektora, čiji mandat traje godinu dana, biraju turnusno delegacije profesorskih zborova od četiri člana, od kojih dva moraju biti redoviti profesori, a druga dva mogu biti izvanredni profesori ili privatni docenti svakoga fakulteta. Za rektora

⁴⁷ *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu*, 7, 1909, 881.

⁴⁸ HR-UNIZG, *Knjiga doktora promoviranih na Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu, 1877.-1909.*

⁴⁹ V. VESELINOVIĆ, 2022, 316.

⁵⁰ J. ŠIDAK, 1969, 341–356.

je mogao biti izabran samo redoviti profesor, i to apsolutnom većinom. Izbor rektora trebao se obavljati u lipnju, a potvrđivao bi ga ban. Novi rektor preuzimao je dužnost osam dana prije početka akademske godine, točnije 23. rujna. Nakon završetka mandata odstupajući rektor u idućoj akademskoj godini postao bi prorektor.⁵¹ Godišnja nagrada za poslove rektora iznosila je 500 forinti.⁵² Pravni fakultet je od otvaranja modernoga Sveučilišta u Zagrebu 1874. do danas dao ukupno 17 rektora od kojih su neki dva puta izabrani na dužnost: Stjepan Spevec, Konstantin pl. Vojnović, Aleksandar Bresztyenszky, Blaž Lorković, Fran Vrbanić (2 puta), Luka Marjanović, Josip Pliverić (2 puta), Franjo Josip Spevec, Josip Šilović, Milivoj Klement Maurović, Julio Rorauer, Edo Lovrić (2 puta), Ernest Miler (2 puta), Ladislav Polić (2 puta), Marko Kostrenčić, Marijan Horvat te Zvonimir Šeparović. Pravničkoj struci kada je riječ o rektorima treba pridodati i Josipa Belobrka, doktora i profesora prava na Tehničkom fakultetu.⁵³

Dana 16. lipnja 1910. odlukom delegacije profesorskih zborova⁵⁴ Julio Rorauer izabran je za rektora Sveučilišta u Zagrebu u ak. god. 1910./1911.⁵⁵ Zemaljska vlada, odnosno hrvatski ban, potvrdio je izbor 27. lipnja iste godine.⁵⁶ Rektorsku dužnost, Rorauer je preuzeo 23. rujna 1910. godine.⁵⁷ Zemaljska vlada propisala je da mu se isplati 1.000 kruna godišnje nagrade za obavljanje rektorske dužnosti.⁵⁸ Izborom Rorauera pravnička je struka tada dobila 11. rektora u povijesti modernoga Sveučilišta. Tijekom rektorskoga mandata profesor Rorauer na Pravnom fakultetu držao je sljedeći kolegij: u zimskom semestru *Politička ekonomija* (8 sati)⁵⁹, a u ljetnom semestru *Politička ekonomija*,

⁵¹ A. MILUŠIĆ, 1997, 77.

⁵² *Spomenica o 25-godišnjem postojanju Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu*, 1900, 6, 11.

⁵³ R. FRANZ ŠTERN *et. al.*, 2019.

⁵⁴ Delegaciju profesorskih zborova činili su sljedeći profesori: Rudolf Vimer, Josip Pazman, Hugo Mihalovich i Fran Barac (svi s Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta), Dragutin Čupović, Ljudevit Andrassy, Vinko Krišković i Julio Rorauer (svi s Pravnoga fakulteta), Julije Domac, Antun Heinz, Gustav Janeček i Dragutin Boranić (svi s Filozofškoga fakulteta). HR-UNIZG, Opći spisi 1910, Dopis Rektorata Sveučilišta delegatima za izbor rektora, broj 277-1910, Zagreb, 11. lipnja 1910.

⁵⁵ HR-UNIZG, Opći spisi 1910. Zapisnik o izboru rektora za 1910./1911., Zagreb, 16. lipnja 1910.

⁵⁶ HR-UNIZG, Opći spisi 1910. Dopis bana Rektoratu Sveučilišta br. 14.787-1910, Zagreb, 27. lipnja 1910.

⁵⁷ HR-UNIZG, Opći spisi 1910. Dopis rektora Julija Rorauera Zemaljskoj vladi, br. 591-1910, Zagreb, 23. rujna 1910.

⁵⁸ HR-UNIZG, Opći spisi 1910. Dopis Zemaljske vlade Rektoratu Sveučilišta br. 24.065-1910, Zagreb, 5. listopada 1910.

⁵⁹ *Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u zimskom poljeću 1910./1911.*, 1910, 28.

nastavak (8 sati).⁶⁰ Radilo se o središnjem i ustaljenom kolegiju kojeg je Rorauer držao na Pravnome fakultetu nakon što je naslijedio i preuzeo Katedru narodne ekonomije. Iste je akademske godine Rorauer na Šumarskoj akademiji koja se nalazila u sklopu Filozofskoga fakulteta držao sljedeće kolegije: u zimskom semestru *Politička ekonomija* (4 sata)⁶¹, a u ljetnom semestru *Financijska znanost i financijsko zakonoslovlje* (2 sata).⁶² Izostala je svečana inauguracija novoga rektora koja se prestala provoditi 1906. nakon što su studenti koji su bili pristaše naprednjaka, bučno demonstrirali prilikom inauguracije rektora Antuna Bauera s Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta, smatrajući da se navedeni fakultet ne bi trebao nalaziti u sklopu Sveučilišta te da teologija nije suvremena znanost.⁶³ Tijekom povijesti, inauguracije novih rektora odvijale su se najprije u svečanoj dvorani Hrvatskoga sabora, zatim, u auli Sveučilišta, do recentnih u Hrvatskome narodnome kazalištu.⁶⁴

Senat Sveučilišta u Zagrebu ak. god. 1910./1911. uz rektora Rorauera činili su: Josip Volović (prorektor), Josip Pazman (dekan Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta), Ladislav Polić (dekan Pravnoga fakulteta), Kazimir Grekša (dekan Filozofskoga fakulteta), Ernest Miler (prodekan Pravnoga fakulteta), Antun Heinz (prodekan Filozofskoga fakulteta) i Ivan Bujanović (prodekan Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta).⁶⁵

Za vrijeme mandata rektora Rorauera održano je osam sjednica Senata. Svaka se sjednica prema ustaljenom postupku sastojala od tri dijela. U prvome dijelu pod nazivom *Publikacije* nazočni su bili upoznati s novostima između dvije sjednice. Najčešće se radilo o dopisima Zemaljske vlade, fakulteta te drugih ustanova. U drugome dijelu (*Dnevni red*) prelazilo se na dnevni red, koji se nije utvrđivao unaprijed, nego su se rješavala pitanja koja su se pred Senat postavljala pismenim ili usmenim putem. Posljednji dio nosio je naziv *Eventualije* koji se odnosio na razne teme koje se nisu pripadale u područje prva dva dijela sjednice. Sjednicama Senata predsjedavao je rektor, dok je za

⁶⁰ *Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u ljetnom poljeću 1910./1911.*, 1911, 28.

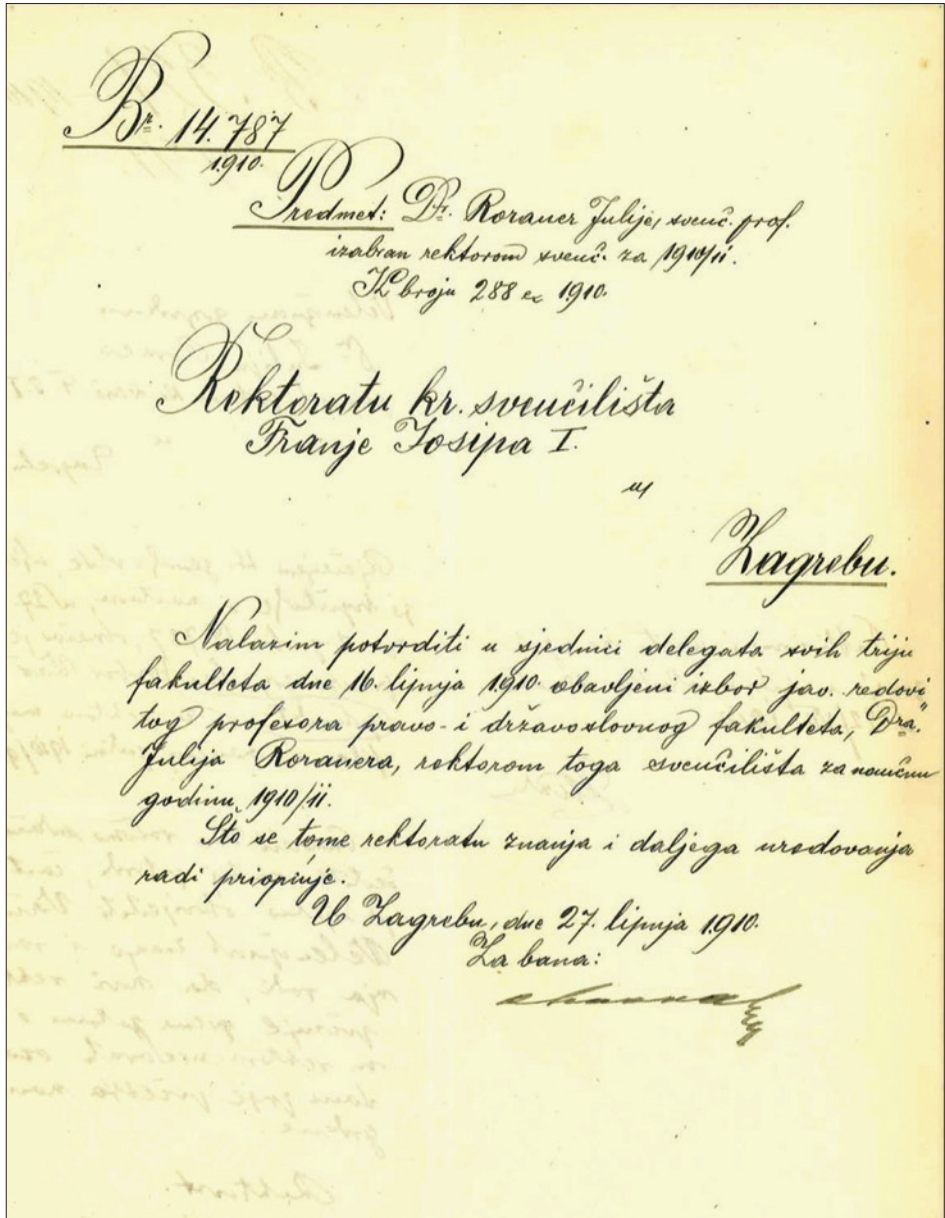
⁶¹ *Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u zimskom poljeću 1910./1911.*, 1910, 37.

⁶² *Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u ljetnom poljeću 1910./1911.*, 1911, 39.

⁶³ J. ŠIDAK, 1969, 108–109; A. BIOČIĆ – S. SLIŠKOVIĆ, 2020, 157–159.

⁶⁴ O inauguracijama rektora u čemu su važnu ulogu imali sveučilišni pedeli vidi radove: T. PETRIĆ – H. MANDIĆ, 2024; V. VESELINOVIĆ, 2022.

⁶⁵ *Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u zimskom poljeću 1910./1911.*, 1910, 3–4.

Sl. 6. Dopis bana kojim se potvrđuje izbor Julija Rorauera za rektora zagrebačkoga sveučilišta za ak. god. 1910/1911. (izvor: HR-UNIZG, Opći spisi 1910, Dopis bana Rektoratu Sveučilišta br. 14.787-1910, Zagreb, 27. lipnja 1910.)

zapisnike bio zadužen sveučilišni tajnik Franjo Pevalek koji ih je potpisivao zajedno s rektorom.⁶⁶ Prva sjednica Senata pod predsjedanjem rektora Rorauera održana je 6. listopada 1910. na kojoj je pozdravio senatore i zamolio ih da ga podrže u njegovom djelovanju, nakon čega se prešlo na jedinu točku dnevnoga reda, odlazak na proslavu 100. obljetnice postojanja berlinskoga sveučilišta. Premda je Rorauer planirao otići u Berlin na proslavu kao izaslanik zagrebačkoga sveučilišta, na sjednici Senata ispričao se i otkazao taj plan, nakon čega je pokrenuta rasprava te je odlučeno da se berlinskom sveučilištu pošalje čestitka.⁶⁷ Izbori za Hrvatski sabor koji su bili predviđeni istoga mjeseca, na kojima je sudjelovao i Rorauer vjerojatno su bili razlog njegovog odustajanja od odlaska u Berlin. Sveučilište je dobilo i pozivnicu Visoke tehničke škole (danas Tehničko sveučilište) iz Brna da nazoči svečanom otvorenju novih zgrada, međutim, i njima je poslana samo čestitka.⁶⁸ Zaslugom bana Nikole Tomašića i ustrajnošću Ivana Kostrenčića, u ožujku 1911. započela je izgradnja zgrade Sveučilišne knjižnice koja se dotad nalazila u glavnoj sveučilišnoj zgradi na Sveučilišnom trgu (danas Trg Republike Hrvatske 14) u kojoj su bili smješteni Rektorat, Pravni i Filozofski fakultet. Bio je to iznimno važan događaj za Sveučilište. Ravnatelj Sveučilišne knjižnice Kostrenčić, koji je tada već pobolijevao, o planovima izgradnje knjižnične zgrade upoznao je Sveučilište na sjednici Senata održanoj 13. studenoga 1910. na kojoj je objasnio povijest i plan gradnje, zamolvši Senat da se zgrada Sveučilišne knjižnice izvede točno onako kako je zamišljeno, jer je on odlazio u mirovinu. Na mjestu ravnatelja, 23. veljače 1911. zamijenio ga je Velimir Deželić stariji.⁶⁹ Kada je riječ o studentima, za razliku od primjerice njihovih demonstracija 1903., bojkota nastave 1906. do kojeg je došlo upravo radi izbora Rorauera za redovitog profesora, ili štrajka iz 1908.,⁷⁰ ak. god. 1910./1911. prošla je relativno mirno. Jedan od problema koju su studenti

⁶⁶ V. VESELINOVIĆ, 2023, 202–203.

⁶⁷ HR-UNIZG, Zapisnik 1. sjednice Senata ak. god. 1910./1911, Zagreb, 6. listopada 1910.

⁶⁸ HR-UNIZG, Zapisnik 8. sjednice Senata ak. god. 1910./1911., Zagreb, 28. srpnja 1911.

⁶⁹ *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu*, 1925, 217–219.

⁷⁰ Politički razlozi bili su uzroci zbog kojih je dolazilo do studentskih demonstracija ili štrajkova. Tako su 1903. aktivni kao sastavni dio Narodnog pokreta u otporu mađarizaciji i banu Khuen-Héderváryju. Godine 1908. štrajkaju jer je režim bana Pavla Raucha iz političkih razloga umirovio profesore Filozofskoga fakulteta koji su ujedno bili i članovi Hrvatsko-srpske koalicije, Đuru Šurmina i Gavru Manojlovića, čime je povrijeđena sveučilišna autonomija, stoga bojkotiraju nastavu, ne upisuju ljetni semestar u Zagrebu te nastavljaju studije na drugim sveučilištima, pogotovo u Pragu. Tome treba pridodati i kontinuirane prosvjede i zalaganje za uvođenje reciprociteta diploma sa zagrebačkoga sveučilišta. Detaljnije o studentima Sveučilišta u Zagrebu do početka Prvoga svjetskoga rata vidi u: T. LUETIĆ, 2012.

kontinuirano isticali bilo je zalaganje za uvođenje reciprociteta diploma jer se one sa zagrebačkoga sveučilišta nisu priznavale u austrijskome dijelu Monarhije već se morao polagati ispit razlike. Radi toga su studenti 15. prosinca 1910. pred Sveučilištem održali javnu skupštinu za reciprocitet hrvatskoga sveučilišta na kojoj su pored studenata govorili saborski zastupnik Ante Pavelić stariji i rektor Rorauer koji je izjavio da Senat zastupa stajalište reciprociteta te je studentima poručio "da ne smetne s uma ozbiljnosti tog predmeta, te da svoju borbu tako vodi, da ona bude dostojanstvena sveučilištnoga djačtva i onog cilja za kojim ide".⁷¹ Donijeta je rezolucija kojom se tražilo da se pitanje reciprociteta hrvatskoga sveučilišta potpuno i dostojno riješi, izjavljujući da će se u protivnom boriti "svom energijom i dalje boriti za pravo potlačenoga naroda".⁷² Međutim, taj se problem nije riješio do kraja Austro-Ugarske Monarhije. Na posljednjoj sjednici Senata u svome rektorskom mandatu, Rorauer se prije prelaska na dnevni red zahvalio prorektor Josipu Voloviću, istaknuvši njegove zasluge u sveučilišnom djelovanju, koji je napuštao svoje profesorsko mjesto jer je 1910. imenovan kanonikom zagrebačke prvostolnice. Na kraju sjednice, Volović je izrazio zahvalnost Roraueru na njegovom obzirnom i uspješnom vođenju rektorskoga posla i odnosu prema studentima, na čemu se rektor svim senatorima zahvalio na potpori, kao i sveučilišnom tajniku Pevaleku na savjesnoj i revnoj službi.⁷³ Kao rektor, Rorauer je bio predan i odgovoran u vršenju dužnosti i nije izostao sa niti jedne sjednice Senata.

U mandatu rektora Rorauera održana je jedna doktorska promocija *sub auspiciis Regis*. Promoviran je Ivan Pavičić s Pravnoga fakulteta dana 27. svibnja 1911. u dvorani Hrvatskoga glazbenoga zavoda pred povjerenstvom: Julio Rorauer (rektor), Ladislav Polić (dekan) i Edo Lovrić (promotor). Izaslanik kralja bio je Milan Amruš koji je Pavičiću darovao zlatni doktorski prsten okrunjen monogramom Franje Josipa I. i urešen briljantima.⁷⁴ Tako je Rorauer imao čast tri puta biti u povjerenstvu za svečanu doktorsku promociju *sub auspiciis Regis*, važnog događaja za Sveučilište, dva puta kao dekan, zatim, kao rektor. U svojstvu rektora, Rorauer je nazočio na svečanoj akademiji u Zagrebu koju je organizirala istarska studentska mladež povodom 40. obljetnice Prvoga tabora Hrvata Istre i kvarnerskih otoka.⁷⁵ Tijekom 1910. i 1911. ponovno se u javnosti aktualizirao pitanje osnivanja Tehničkoga fakulteta ili Visoke tehničke

⁷¹ *Hrvatske pravice*, 17. 12. 1910., 4.

⁷² *Ibid.*

⁷³ HR-UNIZG, Zapisnik 8. sjednice Senata ak. god. 1910./1911., Zagreb, 28. srpnja 1911.

⁷⁴ *Mjesečnik Pravnčkoga društva u Zagrebu*, 1, 1911, 673.

⁷⁵ *Naša sloga*, 25. 5. 1911, 1.

D^r 591.
 1910.

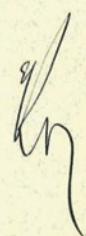
Predmet: Dr Rorauer
 rektor na škol. g. 1910/11 nastupio službu.

K^o zemaljskoj vladi,
 odjela za bogoslov. i nastavu,
 Zagrebu.

Popisani iz ovisnice, da je danas praveo
 kao izabrani i po K^o zemaljskoj vladi, ot.
 pisani, bod 27. lipnja 1910. broj 14. 787.
 potvrđeni za naukomu god. 1910/11 rektor
 vodjenje rektorskih poslova, pak ujedno
 mole K^o zemaljsku vladu, da bi mu
 počevši od 1. listopada 1910. isplata do
 značite na isplatu popisani rektorsku
 nagradu godišnjih 1000 Kruna.

Rektorat i t.d.

M^o Zagrebu, 23. rujna 1910.

Sl. 7. Dopis Zemaljskoj vladi od Julija Rorauera o preuzimanju rektorske dužnosti (izvor: HR-UNIZG, Opći spisi 1910, Dopis rektora Julija Rorauera Zemaljskoj vladi, br. 591-1910, Zagreb, 23. rujna 1910.)

škole u Zagrebu. Inicijative su došle od bana Nikole Tomašića i Zemaljske vlade. Organizirane su javne rasprave (ankete) u kojima su sudjelovali predstavnici iz politike, znanosti i struke. Dominirala su dva stava, prvi, kada je 1910. odlučeno da se u sklopu Sveučilišta osnuje Tehnički fakultet za šumare, gospodarstvenike i inženjere. S takvom odlukom nije bilo zadovoljno Društvo inženjera i arhitekata te je 7. siječnja 1911. sazvana nova javna rasprava na kojoj je odlučeno da se osnuje Visoka tehnička škola u Zagrebu koja bi počela s radom na jesen, s obzirom na dostupna financijska sredstva za početak s dva odjela: građevno-inženjerskim te kulturno-inženjerskim.⁷⁶ Na raspravi su od akademske zajednice nazočili rektor Rorauer, kao i sveučilišni profesori Gustav Janeček i Aleksandar Egersdorfer te profesor Šumarske akademije Vinko Hlavinka.⁷⁷ Međutim, do ostvarenja zaključka nije došlo.

Zagrebačko sveučilište je ak. god. 1910./1911. za vrijeme mandata rektora Rorauera imalo 90 nastavnika, od kojih je najbrojniji bio Filozofski (59) koji je ujedno imao i najviše redovitih profesora (26), dok ja najmanje nastavnika dolazilo s Katoličkog bogoslovnoga fakulteta (11) koji je ujedno imao i najmanji broj redovitih profesora (8).⁷⁸ U zimski semestar upisano je 1.280 studenata, a u ljetni semestar 1.197 studenata. U oba semestra najviše ih je upisano na Pravni fakultet.⁷⁹ Održana je 94 doktorska promocija, od kojih jedna *sub auspiciis Regis*. Najviše je promoviranih doktora bilo s Pravnoga (86), pet s Filozofskoga te tri s Katoličkog bogoslovnoga fakulteta.⁸⁰ U zimskom semestru je od plaćanja cijele naukovine oslobođeno 726 studenta, dok je pola naukovine oprošteno za 65 studenta. Najviše oslobođenih od plaćanja naukovine bilo je s Pravnoga fakulteta.⁸¹ Broj nastavnika i promoviranih u čast doktora bio je u toj akademskoj godini najveći od otvaranja modernoga Sveučilišta u Zagrebu 1874. godine. Za vrijeme mandata rektora Rorauera Sveučilište je nesumnjivo raslo.

Stranačko-političko djelovanje Julija Rorauera

Izbor Julija Rorauera za rektora treba gledati i u svjetlu tadašnjih političkih prilika u Hrvatskoj, gdje od 1910.-1912. dužnost bana obavlja Nikola Tomašić kao "dugogodišnji stup Kluenove vlasti" koji je sklopio sporazum s Hrvatsko-

⁷⁶ J. ŠIDAK, 1969, 194

⁷⁷ A. CUVAJ, 1913, 438.

⁷⁸ *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu*, 1925, 240.

⁷⁹ *Ibid.*, 250.

⁸⁰ *Ibid.*, 276.

⁸¹ *Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u ljetnom poljeću 1910./1911.*, 1911, 56.

Naše Pravice

<p>"Naše Pravice" izlasko, svatoga, sedmici. Cijena je lista: Na cijelu godinu . . . 2 K.; na šestomesečno . . . 10 K. Za poljako . . . 4 K.; na 3/4 godine razmj. manje. Pogodni broj 20 lista.</p>	<p>Glasilo hrvatsko-srpske koalicije.</p>	<p>Za oglaš plaća se po listnom retku 10 din. — Oglasi koji se strahu više puta, dobivaju popust. Pretpisati i rukopisi šalje se opremi lista. — Rukopisi se ne vraćaju. Pretpisati i oglaš plaćaju se i strujuju u Varaždinu.</p>
---	--	---

Br. 15. U Varaždinu, u četvrtak 14. travnja 1910. God. VII.

Sugradjani Hrvati!

Na dne 18. travnja 1910. raspisan je izbor narodnoga zastupnika za grad Varaždin. Izborni čin, koji se obavlja u gr. vijećnici, počima u 9 sati u jutro te traje do 1 sat po podne. Domovina Vas zove, da toga dana izvršite najsvetiju svoju građansku dužnost. Na Vama je, da u sabor pošaljete muža, koji će interese domovine i Vašega grada znati krepko i muževno zastupati.

Kao takova mi Vam predlažemo velemožnog gospodina

Dra. Julija Rorauera,

kr. sveučilišnog profesora.

Dr. Julije Rorauer je predložnik svijetloga bana, onoga muža, koji uživajući potpuno povjerenje današnje saborske većine nije se žacio javno u saboru izjaviti, da u pitanju pragmatike stoji na hrvatskom stanovitiu i da s današnjom saborskom većinom stoji i pada. Upravo patriotizmu današnjega bana i današnje saborske većine imade se zahvaliti, da je u Hrvatsku povraćen ustav i dokinuta crna era apsolutizma. Teško je ali breme, koje čeka današnji sabor. U prvom redu valja što više prokriti izbornu pravo, da se tako omogući sudjelovanje što širih slojeva u javnim poslovima. Za taj pak mučni posao što ga je sabor na sebe preuzeo, treba što više spremnih i patriotskih suradnika.

Grad Varaždin šiljajući u sabor Dr. Julija Rorauera može biti uvjeren, da šalje u zakonodavno tijelo muža, koji će svojom spremom narodu i domovini od velike koristi biti. Nu ne samo u poslovima cijele domovine već i u našim lokalnim stvarima teško da bi grad Varaždin našao boljeg posrednika i zagovornika pred licem današnjega glavaru zemlje, koji je već opetovano pokazao, da mu leži na srcu dobrobit našega grada. Na Vama je, da tu brigu i mar za Varaždin još više u njemu razbudite, što ćete pako učiniti, ako dadeće svoj čestiti glas kandidatu, kojega Vam evo predlažemo.

Živio Dr. Rorauer!

Živio grad Varaždin! Živila Hrvatska!

U VARAŽDINU, 9. travnja 1910.

Billy Ivan	Fogster Robert	Kos Dragutin	Nöthig Rudolf	Dr. Stanković Stjepan
Belaj Josip	Gámalita Nikola	Kesmanhuber Franjo	Novak Luka	Schlegler Marro
Belaj Janko	Dr. Grabar Gjuro	Dr. Krulj Stjepan	Pasarid Ljudevit	Dr. Spitzer Edo
Brech Albert	Geger Hubert	Dr. Krilan Josip	Platzer pl. Stjepan	Spac Franjo
Bengeri Janko	Gregl Hugo	Košić Josip	Pavlič Vatroslav	Schrenk Mato
Budicki Ferdo	Glücks Jakov	Kovačić Tomo	Pavić Hija	Svećoda Bogdan
Breinsteinfeld Gustav	Gjokić Mihajlo	Kovačić Gjuro	Pust Franjo	Schmidt Gjuro
Ceboci pl. Jaraj	Hrvat Franjo	Ljubec Jakob	Plesar pl. Edo	Šimek Tomo
Dočkal Aleksander	Janković Velimir	Maller Srećko	Podgajski Vjenceslav	Vanjek Josip
Frian Mato	Krelj Josip	Dr. Magdić Pero	Ribić Josip	Valdec Lotro.

Sl. 8. Izborni proglas *Naših pravica*, varaždinskoga glasila Hrvatsko-srpske koalicije, za izbor Julija Rorauera u Hrvatski sabor (izvor: *Naše pravice*, 14. 4. 1910, 1)

srpskom koalicijom. Njegova se politička strategija temeljila u početku na dogovoru s Koalicijom unutar odrednica dualističkoga programa, Hrvatsko-ugarske nagodbe i ideje hrvatsko-srpskoga narodnog jedinstva u sklopu granica Austro-Ugarske Monarhije.⁸² Jedna od točki sporazuma bila je da Koalicija na naknadnim izborima za Hrvatski sabor 1910., koji su bili vezani uz izbornu 1908., u šest izbornih kotara kandidira Tomašićeve pristaše koji su bili članovi bivše Narodne stranke.⁸³ Među Tomašićevim pristašama nalazio se i Rorauer, koji je 18. travnja 1910. u izbornom kotaru Varaždin izabran za saborskoga zastupnika, uz obilatu agitaciju Koalicije i njihovog varaždinskog glasila *Naše pravice*.⁸⁴ Radilo se o naknadnim izborima radi smrti Frana Vrbanića.

Premda su varaždinske gradske vlasti na čelu s gradonačelnikom Perom Magdićem zamolile bana Tomašića da on osobno bude kandidat, on se na tome zahvalio i predložio Rorauera. *Naše pravice* su u dobrom duhu sporazuma to pozdravile, držeći to vrlo sretnim izborom za Varaždin, navodeći da se Rorauer isticao kao pobornik ideja Koalicije, te su bili "uvjereni, da će on potpuno poći stopama svoga pokojnoga prijatelja Dra. Vrbanića, i da će zastavu, koju je Vrbanićeva ruka tako krijevko i muževno nosila, i on jednako hrabro i muževno čuvati. A to uvjerenje biva u nama još jače, kad znademo da je g. J. Rorauer pouzdanik i prijatelj današnjega bana, dakle onoga čovjeka, koji je u hrvatskom saboru javno rekao, da sa većinom hrvatskog sabora stoji i pada i da u pitanju pragmatike potpuno stoji na hrvatskom stanovištu".⁸⁵ Rorauer je 1910. doživio zenit svoje političke i sveučilišne karijere. U izornoj kampanji, Rorauer je naglašavao da sporazum Koalicije s Tomašićem nije nikakva kapitulacija, "već je to pribiranje svega naroda u jednu vojsku, da se više ne uzognu povratiti vremena, koja su prošla", dok je odbacivao prozivke o vraćanju mađaranskoga sustava riječima: "Što je mrtvo, ne da se više uskrisiti. Što je raskidano ne da se više sastaviti. Prošla se vremena ne vraćaju, novo doba radja nove ljude, kojima vlada nov duh, pa je zato vrlo smiješno govoriti o uskrisenju magjaronstva".⁸⁶

Nakon toga je kao Tomašićev čovjek od povjerenja delegiran za hrvatskoga zastupnika u Zajedničkom saboru u Budimpešti.⁸⁷ Razdoblje banovanja Tomašića, posljedica je politike oportunitizma i kompromisa jer su Hrvatskom 1910. vladale političke grupe koje su 1903. za vrijeme Narodnog pokreta bile na suprotnim

⁸² I. SABOTIČ – S. MATKOVIĆ, 2005, 169.

⁸³ J. HORVAT, 1990, 303.

⁸⁴ *Naše pravice*, 14. 4. 1910, 1-2; *Naše pravice*, 17. 4. 1910, 1-3, *Naše pravice*, 21. 4. 1910, 1-2.

⁸⁵ *Naše pravice*, 7. 4. 1910, 4.

⁸⁶ *Naše pravice*, 17. 4. 1910, 3.

⁸⁷ N. FABRIO, 2007, 104.

Sl. 9. Satirični politički plakat, nastao vjerojatno 1911. uoči izbora za Hrvatski sabor koji u krupnom kadru prikazuje bana Nikolu Tomašića i petoricu muškaraca koje on drži privezane na uzicama. Drugi u kariranome odijelu je Julio Rorauer. (izvor: Hrvatski povijesni muzej, inv. br. 7968., izložba *Nedostupna baština – tajne čuvaonica Hrvatskog povijesnog muzeja*, foto: V. Veselinović)

stranama. Tomašićev sporazum nije dugo potrajao jer se Koalicija nije željela u potpunosti pokoriti njegovoj autoritarnoj vladavini.⁸⁸ Posljedice su, očekivano odmah bile vidljive i u varaždinskim *Našim pravicama* koje kritički počinju pisati o Roraueru kao mađaronu, navodeći pokajnički u svojim tekstovima da se na naknadnim saborskim izborima za njega agitiralo iz nužde, te objavljujući satirične karikature na njegov račun uoči saborskih izbora 1911. godine.⁸⁹

Prvak Hrvatske pučke seljačke stranke Stjepan Radić također je pregovarao s Tomašićem o potencijalnoj suradnji do koje nije došlo jer Radić u to vrijeme nije bio sklon političkome oportunistu. U isto vrijeme, Radić, koji je u Parizu završio politologiju na Slobodnoj školi političkih znanosti (danas Institut političkih znanosti), podnosi zagrebačkome Pravnom fakultetu molbu da habitira za privatnog docenta iz komparativnog ustavnog zakonoslavlja, navodeći u svojoj molbi da je njegova francuska diploma jednaka onima u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Profesorski zbor Pravnoga fakulteta o Radićevoj molbi raspravljao je na svojoj sjednici 13. svibnja 1911. godine. Među članovima zbora nalazio se i Rorauer koji je u to vrijeme obnašao dužnost rektora te je predložio da se Radićeva habilitacijska molba "odbije zbog pomanjkanja zakonom propisanih uvjeta", što je jednoglasno prihvaćeno.⁹⁰ Bogdan Krizman kao razloge odbijanja ispravno navodi političke odnose i "dramatski rasplet s banom Tomašićem" koji se mogu prihvatiti⁹¹, ali tome treba pridodati da Radić zaista nije ispunjavao zakonske uvjete za privatnoga docenta koji su propisivali da se uz radove koje je on neosporno imao, mora imati doktorat što nije imao, a nikada nije ni *de iure* nostrificirao na zagrebačkome sveučilištu svoju francusku politološku diplomu.⁹²

Nakon reforme hrvatskoga izbornoga sustava kojim je znatno proširen broj izbornika, na redovitim parlamentarnim izborima 1910. Rorauer u Varaždinu nije ponovno osvojio mandat, radi čega je Radić 1911. predložio predsjedniku Hrvatskoga sabora Dragutinu Neumannu da Rorauer položi svoj mandat iz Zajedničkog sabora u Budimpešti.⁹³ Uoči izbora za Hrvatski sabor 1911., Rorauer

⁸⁸ J. HORVAT, 1990, 302–313.

⁸⁹ O negativnom i kritičkom pisanju protiv Rorauera u *Našim pravicama* vidi izdanja od srpnja 1910. do veljače 1912. godine.

⁹⁰ B. KRIZMAN, 1972, 36–37.

⁹¹ Ibid.

⁹² O zakonskim propisima za habilitaciju privatnih docenata i nostrifikaciju inozemnih doktorskih diploma na zagrebačkome sveučilištu vidi: *Spomenica o 25-godišnjem postojanju Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu*, 1900, 12–13.

⁹³ B. KRIZMAN, 1972, 493.

kao rektor aktivno sudjeluje u stvaranju Stranke narodnog napretka iza koje je stajao ban Tomašić koji je želio osnovati jaku vladinu stranku, što je oporba ocijenila kao obnovom mađaronskog sustava. Nacrt stranačkoga programa sastavlja upravo Rorauer, dok u redigiranju programa sudjeluje sveučilišni profesor povijesti Ferdo Šišić. Stranka narodnog napretka stajala je na načelu respektiranja Hrvatsko-ugarske nagodbe. U programatskim odrednicama ističe se "nepokolebljiva podanička odanost i vjernost prema kruni i tvrda vjera u starodrevni vez, koji nas veže u državnu zajednicu sa posestrimom kraljevinom Ugarskom".⁹⁴ Drugim riječima, radilo se o starim unionističkim postavkama obrane interesa dualističkog ustrojstva čitave Austro-Ugarske Monarhije. Kada je riječ o odnosu Hrvata i Srba, zastupalo se načelo narodnog jedinstva koje treba prijeći iz riječi u djela, na način da se zahtjevi Srba - "jednokrvne braće Hrvata" – zakonski naredbom uredi, "kao pitanje uporabe ćirilice u okviru postojećih zakona, pa pitanje prava javnosti srbske preparandije u Karlovcu i slično, odmah izvede, a ono što se, zakonom ima urediti, da se ta pitanja legislatorno uredi na temelju sporazuma Hrvata i Srba u duhu ravnopravnosti, i tim u korist, sreću i napredak, zajedničke nam domovine Hrvatske".⁹⁵ Kada je riječ o sveučilišnim temama, tražilo se osnivanje Medicinskoga fakulteta.⁹⁶ Tomašićev izborni pokušaj nije polučio rezultat, a razlog neuspjeha ležao je u činjenici što se sve do raspada Monarhije vodila oštra borba s mađarskom državnom idejom, te je kako lucidno ističe Stjepan Matković "svako savezništvo s mađarskom stranom bilo je nepopularno i nije moglo računati na širu potporu".⁹⁷ Izbornim porazom unionističke i vladine Stranke narodnog napretka 1911. završila je i politička karijera Rorauera koji je ponovno bio poražen u Varaždinu. Slično je bilo i s političkim akterom čiju je potporu imao, banom Tomašićem, koji je 19. siječnja 1912. podnio ostavku, napustivši politiku čija je bilanca između ostaloga bila i povećanje mađarskih škola i učitelja, te je preporučio za nasljednika Slavka Cuvaja.⁹⁸ Unatoč vladinim pritiscima, izbornu pobjedu u Varaždinu odnio je kandidat Koalicije Pero Magdić, a *Naše pravice* rezultat su označile porazom mađarona te pobjedom neovisnoga građanstva "proti glasovima komandiranih činovnika i onih ljudi, koji podupiru svaku vladu", te da Magdićeva pobjeda nije samo njegova i "zdrave politike" Koalicije "već i pobjeda pravde, istine

⁹⁴ T. CIPEK – S. MATKOVIĆ, 2006, 630.

⁹⁵ Ibid., 633.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ S. MATKOVIĆ, 2006, 66.

⁹⁸ J. HORVAT, 1990, 313.

i poštenja nad nasiljima i prijetnjama truloga režima crknutih mrcina".⁹⁹ Neki izvori navode da je upravo bavljenje politikom krivac koji je Rorauera otuđio "iz redova nekih njegovih znanaca, čije je simpatije u velikoj mjeri uživao".¹⁰⁰ Nakon rektorskoga mandata, Rorauer je sukladno zakonskoj proceduri postao prorektorom u ak. god. 1911./1912.

Bolest, smrt i pogreb Julija Rorauera

Godine 1910. kada se nalazi na vrhuncu sveučilišne i političke karijere, kod Rorauera se javljaju prvi znaci "razdražljivosti i hipohondričnosti", u proljeće 1912. obitelji postaje "napadan", a kulminacija se događa 21. srpnja 1912. kada u svojem stanu izvršava neuspjeli pokušaj samoubojstva prerezavši si grkljan i jednjak, ozlijedivši si pri tome još i trbuh i prsa. Hitno je primljen prvo u sanatorij dr. Roka Jokovića, zatim mu je liječnik dr. Artur Lang izrekao dijagnozu *melancholia moralis st. II*, smatrajući ga umobolnim i opasnim po vlastiti život, dok je u kolozovu otpremljen u Kraljevski zemaljski zavod za umobolne u Stenjevcu (danas Klinika za psihijatriju Vrapče) čiji je ravnatelj 22. rujna 1912. poslao dopis Rektoratu Sveučilišta da je Roraueru tijekom liječenja potreban dopust od najmanje šest mjeseci.¹⁰¹ Dva dana nakon pokušaja samoubojstva, *Jutarnji list* prenio je od Rorauerovih neimenovanih prijatelja i znanaca izjavu da je on "u zadnje doba svojom raztresenošću, čestom uzrujanošću i zaboravljivošću pokazivao tragove duševne umornosti", radi čega su mu savjetovali da ode na odmor, o čemu on nije htio ni čuti.¹⁰² Kada je općenito riječ o samoubojstvu, njegova je porast oko 1900. povezana s nekim modernizacijskim procesima, pri čemu je potrebno imati na umu i konzervativno-društveni kontekst u kojem se događa, te ono u društvenom smislu tada ne postaje samo masovan fenomen, već se kao tema i pojava povezuje s intelektualcima i njihovim ludilom.¹⁰³ U tom smislu Filip i Nikolina Šimetin Šegvić ističu da je uloga intelektualaca i umjetnika početkom 20. stoljeća više "nego ikada prije bila izložena javnosti; želja za dubljom intelektualnom fundiranošću njihova stvaralaštva vodila ih je do individualiziranog shvaćanja sebe, otvarajući im istovremeno put prema iskustvima modernog društva", zaključujući dalje, da su modernistički intelektualci i umjetnici zarobljeni "u istovremenosti neistovremenih svjetova

⁹⁹ *Naše pravice*, 22. 12. 1911, 3.

¹⁰⁰ N. FABRIO, 1965, 185.

¹⁰¹ N. FABRIO, 2007, 95–99.

¹⁰² *Jutarnji list*, 23. 7. 1912, 4.

¹⁰³ F. ŠIMETIN ŠEGVIĆ – N. ŠIMETIN ŠEGVIĆ, 2018, 426–427, 432, 439.

njihova stvaralaštva, težnji, uzora, poriva prema uključivanju u globalna moderna strujanja i u realnim svjetovima lomova i transformacija koji se odvijaju u Hrvatskoj u razdoblju od kraja 19. stoljeća do 1941. godine. Oni stoga često biraju živjeti u mašti, žive svoju umjetnost i filozofiju na dnevnoj bazi, izražavaju svoju avangardnost, modernost ili, pak, radikalno svakodnevno odbacivanje zaostaloga, zastarjeloga ili jednostavno normiranog".¹⁰⁴ S obzirom na to da je tijekom liječenja Rorauera hranjenje sondom išlo sve teže, otpremljen je 2. listopada 1912. u bolnicu Sestara milosrdnica, odakle je upućen u sanatorij dr. Antona Loewa u Beču, u kojemu je umro 4. prosinca nakon neuspješne operacije na otvorenoj rani koja se nalazila na grkljanu. Prema nekim usmenim svjedočenjima fatalnom po njegov život bila je izvjesna žena, dok je tijekom liječenja pokazivao grizodušje zbog krimena kojeg je počinio 1885. u Narodnom kazinu, a jednom nije želio ni pogledati svoju suprugu kada mu je došla u posjetu.¹⁰⁵

Rorauerova smrt zatekla je javnost jer su napisi u nekim novinama koji su pratili njegovo stanje ukazivali da oporavak napreduje. Pravničko društvo u Zagrebu je u nekrologu izrazilo žaljenje za gubitkom svojega člana za kojeg su naveli da je bio "vrlo uman i duhovit čovjek te veliki prijatelj mladeži i kao takav ocijenjen u krugu prijatelja i znanaca, a visoko štovani i ljubljen po sveučilišnoj omladini".¹⁰⁶ Sprovod Julija Rorauera održan je 8. prosinca 1912. na zagrebačkome groblju Mirogoj, u arkadama.

Na sprovodu su nazočili predstavnici političke vlasti, te umjetničke i znanstvene elite: zagrebački gradonačelnik Janko Holjac, predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade Zvonimir Žepić, zamjenik državnoga odvjetnika Milan Accurti, intendant Hrvatskoga narodnoga kazališta Vladimir Treščec Branjski, ravnatelj Opere Nikola Faller, rektor Sveučilišta u Zagrebu Josip Pazman sa svim dekanima i profesorskim zborovima, dok su na sprovodu iza križa prvi stupali zagrebački studenti noseći sveučilišnu zastavu i vijence.¹⁰⁷ Na sprovodu je oproštajni govor u ime Senata Sveučilišta održao dekan Pravnoga fakulteta Ljudevit Andrassy koji je istaknuo da ima nešto od Rauerera "što će vazda živjeti, što će živjeti, dok imade nas i hrvatskog sveučilišta, - a to je svjetla tvoja uspomena".¹⁰⁸ Izrazito emotivan govor s puno poštovanja u ime studentske mladeži održao je student prava Ivo Krbek. Svome "milom učitelju" izrazio je poštovanje njegovom velikome umu "koji je zaodjenut u prekrasnu

¹⁰⁴ Ibid., 445.

¹⁰⁵ N. FABRIO, 2007, 97–99, 104.

¹⁰⁶ Ž. PAVIĆ, 1997, 537.

¹⁰⁷ *Jutarnji list*, 10. 12. 1912, 4.

¹⁰⁸ Ibid.

Sl. 10. Grobnica obitelji Tomašić u mirogojskim arkadama u kojoj je pokopan Julio Rorauer (izvor: V. Veselinović)

frazu, u jedno veličanstvenu formu, toliko puta prigodom Tvojih nezaboravnih predavanja, moćnom snagom dopirao do nas, da nas nauča one stvari, koja imadu za našu domovinu toliku važnost", te izraze ljubavi njegovoj velikoj i neobičnoj dobroti "kojom si nas susretao na svakom našem koraku, za celog svog profesorovanja, a navlastito one godine, kad si nam bio rektorom; imajući vanredno čuvstvo i vanredno shvaćanje za studenta i njegovu psihu; za sve naše

djačke jade i tražbine. Ljubio si nas, kao da si nam otac, a shvaćao nas, kao da si nam drug".¹⁰⁹ Ovako topao govor može se smatrati dokazom koliko je Rorauer bio cijenjen kod svojih studenata. Koliko je životna, ali i obiteljska tragedija bila velika, pokazuje i činjenica da je Rorauerova supruga Marija, preminula samo 13 dana kasnije, 21. prosinca, u 43. godini.¹¹⁰

Zaključak

Unatoč tragičnoj sudbini, redoviti profesor Pravnoga fakulteta dr. Julio Rorauer zauzima svoje mjesto u modernoj povijesti Sveučilišta u Zagrebu na kojem je obnašao dužnost rektora ak. god. 1910./1911., i to kao jedini Senjanin do danas. Njegov rektorski mandat prošao je mirno, bez burnih događaja na Sveučilištu koje je nastavilo rasti u brojčanom smislu i razvijati se znanstveno. U težištu njegova kratkoga profesorskog rada na Sveučilištu bilo je podučavanje političke ekonomije i javnih financija koji su mu bili predmet znanstveno-stručnoga interesa, dok je ipak najviše naginjao umjetnosti, točnije kazalištu i dramskoj književnosti. Stoga, držim da nećemo pogriješiti ako Rorauera nazovemo rektorom-umjetnikom. U glavnoj zgradi zagrebačkoga sveučilišta u kojoj je ono smješteno od 1882., u njezinoj auli, u kojoj se nalazi 58 portreta, slikanih u ulju na platnu, u razdoblju od sredine XIX. do početka XXI. stoljeća, pod nazivom Galerija rektora, nažalost nema i portreta rektora Julija Rorauera, koji se vjerojatno nije stigao napraviti radi vremena i njegovih tragičnih životnih okolnosti.

Literatura

I. Arhivski i neobjavljeni izvori

HR-UNIZG: Hrvatska, Arhiv Sveučilišta u Zagrebu

HR-HDA-501: Hrvatska, Hrvatski državni arhiv, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (fond)

II. Novine i časopisi

Hrvatske pravice (Varaždin), 1910.

Jutarnji list (Zagreb), 1912.

Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu (Zagreb), 1905., 1909, 1911.

Narodni list (Zadar), 1906.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ N. FABRIO, 2007, 15, 99.

Naša sloga (Pula), 1911.

Naše pravice (Varaždin), 1910. – 1912.

Virovitičan (Virovitica), 1906.

III. Knjige i članci

Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u ljetnom poljeću 1908./1909., Tisak kralj. zemaljske tiskare, Zagreb, 1909.

Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u zimskom poljeću 1910./1911., Tisak kralj. zemaljske tiskare, Zagreb, 1910.

Akademičke oblasti, osoblje i red predavanja u Kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u ljetnom poljeću 1910./1911., Tisak kralj. zemaljske tiskare, Zagreb, 1911.

Sanja ANDRIJAŠEVIĆ, Prilog izučavanju financijske znanosti u Hrvatskoj početkom 20. stoljeća, u: Željko PAVIĆ (ur.), *Pravni fakultet u Zagrebu III. Nastavnici fakulteta*, sv. 2. 1874-1926. Pravni fakultet, Zagreb, 1997, 526–535.

Dragomir BABIĆ, Književnici i publicisti (i drugi protagonisti pisane riječi i kulturni radnici) profesori i đaci Senjske gimnazije, *Senjski zbornik*, 16, Senj, 1989, 163–183.

Ivana BAJAKIĆ – Fran KUŠETA, Uloga Političke ekonomije u obrazovanju pravnika, *Pravnik*, 97, Zagreb, 2015, 21–36.

Slavko BATUŠIĆ, Senjani i Hrvatsko narodno kazalište, *Senjski zbornik*, 1, 1965, 210–224.

Ana BIOČIĆ – Slavko SLIŠKOVIĆ, *Profesori Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta rektori Sveučilišta u Zagrebu*, Kršćanska sadašnjost; Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2020.

Tihomir CIPEK – Stjepan MATKOVIĆ, *Programatski dokumenti hrvatskih političkih stranaka i skupina: 1842. - 1914.*, Disput, Zagreb, 2006.

Antun CUVAJ, *Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, sv. VII, Trošak i naklada Kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, Zagreb, 1911.

Antun CUVAJ, *Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, sv. X. i XI, Trošak i naklada Kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, Zagreb, 1913.

Davor DELIĆ – Slavko GOLDSTEIN (ur.), *Sveučilište u Zagrebu*, Sveučilište u Zagrebu; Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1979.

Nedjeljko FABRIO, Deset pristupnih varijacija na temu: Julije Rorauer, *Senjski zbornik*, 1, 1965, 182–209.

Nedjeljko FABRIO, *Štavljenje štiva. Eseji i sinteze*, Znanje, Zagreb, 1977.

Nedjeljko FABRIO, Deset pristupnih varijacija na temu Julije Rorauer, *Mogućnosti*, 2-3, Split, 1979, 254–293.

Nedjeljko FABRIO, *Eseji, I*, Profil International, Zagreb, 2007.

- Ranka FRANZ ŠTERN – Marko MERČEP – Jagoda MESIĆ, *Rektori i prorektori Sveučilišta u Zagrebu*, u: Mirjana POLIĆ BOBIĆ (gl. ur.), *Sveučilište u Zagrebu 350 godina 1669.-2019.*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2019, 595–633.
- Josip HORVAT, *Politička povijest Hrvatske. Prvi dio*, August Cesarec, Zagreb, 1990.
- Josip HORVAT, *Hrvatski panoramoptikum*, Ex libris, Zagreb, 2007.
- Dubravko JELČIĆ, *Povijest hrvatske književnosti*, Naklada Pavičić, Zagreb, 2004.
- Marijana JUKIĆ, *Hrvatsko društvo likovnih umjetnika – 135 godina promicanja kulture i umjetnosti*, *Arhivski vjesnik*, 1, Zagreb, 2015, 209–227.
- Davor KRAPAC – Stjenko VRANJICAN – Marino JUREKOVIĆ (ur.), *Pravni fakultet u Zagrebu 1776-2001.*, Pravni fakultet, Zagreb, 2001.
- Bogdan KRIZMAN, *Korespondencija Stjepana Radića 1885-1918, I*, Sveučilište u Zagrebu, Institut za hrvatsku povijest, Zagreb, 1972.
- Iso KRŠNJAVI, *Zapisci. Iza kulisa hrvatske politike*. sv. I, Mladost, Zagreb, 1986.
- Nada KLAJČIĆ, *O postanku Zagrebačkog sveučilišta*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 1969.
- Tihana LUETIĆ, *Studenti Sveučilišta u Zagrebu (1874. – 1914.)*. *Društveni život, svakodnevnica, kultura, politika*, Srednja Europa, Zagreb, 2012.
- Stjepan MATKOVIĆ, *Čista stranka prava i stranački izbori na prijelazu 19. u 20. stoljeće*, *Povijesni prilozi*, 15, Zagreb, 1996, 59–91.
- Stjepan MATKOVIĆ, *Obilježja političko-stranačkih kretanja u banskoj Hrvatskoj, Dalmaciji, Istri i Bosni i Hercegovini 1842.-1914.*, u: Tihomir CIPEK – Stjepan MATKOVIĆ, *Programatski dokumenti hrvatskih političkih stranaka i skupina: 1842. - 1914.*, Disput, Zagreb, 2006, 49–97.
- Anto MILUŠIĆ, *Matija Mesić – rektor Sveučilišta u Zagrebu u prvoj akademskoj godini njegova postojanja (1874/75)*, u: Mato ARTUKOVIĆ (ur.), *Matija Mesić – prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu. Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Matiji Mesiću u povodu 170. obljetnice njegova rođenja 1826.-1996*, Sveučilište u Zagrebu; Hrvatski institut za povijest – Odjel za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Zagreb; Slavonski Brod, 1997, 73–98.
- Željko PAVIĆ (ur.), *Pravni fakultet u Zagrebu III. Nastavnici fakulteta*. Sv. 2. 1874-1926. Pravni fakultet, Zagreb, 1997.
- Tatijana PETRIĆ, *Grad Senj i Kr. sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu: 1874. – 1899.*, *Senjski zbornik*, 51, 2024, 45–70.
- Tatijana PETRIĆ – Hrvoje MANDIĆ, *Podvornici i pedeli Kraljevskoga sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu 1874. – 1918.: regulacija statusa i položaja*, *Povijesni prilozi*, 66, 2024, 399–433.
- Mirjana POLIĆ BOBIĆ (gl. ur.), *Sveučilište u Zagrebu 350 godina 1669.-2019.*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2019.
- Julio RORAUER, *Potreba. Kritičko-ekonomska studija*, Kr. zemaljska tiskara, Zagreb, 1903.
- Julio RORAUER, *Financijalna znanost*, Troškom i nakladom A. Kišura, Zagreb, 1905.

- Julio RORAUER, Glavne struje narodno-ekonomske nauke. Pokusno predavanje štoga je držao 17. prosinca pr. g. /1904/ na hrv. sveučilištu Dr. Julio Rorauer, *Mjesečnik Pravnčkoga društva u Zagrebu*, 5, Zagreb, 1905, 109–117.
- Ines SABOTIČ – Stjepan MATKOVIĆ, Saborski izbori i zagrebačka izborna tijela na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, *Društvena istraživanja*, 1-2, Zagreb, 2005, 157–183.
- Smiljko SOKOL (ur.), *Sveučilište u Zagrebu*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 1987.
- Spomenica o 25-godišnjem postojanju Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu*, Akademski senat Kr. Sveučilišta, Zagreb, 1900.
- Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu 1874-1924. Spomenica Akademikoga senata*, Tisak zaklade tiskare Narodnih novina, Zagreb, 1925.
- Mario STIPANČEVIĆ, Dvije banove žene. Bilješka o privatnom životu Nikole Tomašića, *Časopis za suvremenu povijest*, 2, Zagreb, 2023, 213–237.
- Miroslav ŠICEL, *Povijest hrvatske književnosti XIX. stoljeća*, knjiga 1, Naklada Ljevak, Zagreb, 2004.
- Jaroslav ŠIDAK (gl. ur.) *Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu*, sv. I i II., Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 1969.
- Jaroslav ŠIDAK, Sveučilište do kraja Prvoga svjetskog rata, u: Jaroslav ŠIDAK (gl. ur.), *Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu*, sv. I, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 1969, 91–123.
- Filip ŠIMETIN ŠEGVIĆ – Nikolina ŠIMETIN ŠEGVIĆ, Duh moderne: od kulture življenja do kulture smrti. Fenomen samoubojstva u Europi i Hrvatskoj, u: Ivana CVIJOVIĆ JAVORINA – Drago ROKSANDIĆ (ur.), *Smrt u opusu Vladana Desnice i europskoj kulturi: poetički, povijesni i filozofski aspekti. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Desničini susreti 2017*, FF press; Institut za književnost i umetnost u Beogradu, Zagreb; Beograd, 2018, 421–449.
- Velimir VESELINOVIĆ, Pedeli Sveučilišta u Zagrebu, *Historijski zbornik*, 2, Zagreb, 2022, 279-313.
- Velimir VESELINOVIĆ, Profesor Tadija Smičiklas – 14. rektor i prvi počasni doktor Sveučilišta u Zagrebu, *Časopis za suvremenu povijest*, 2, Zagreb, 2023, 197–212.
- Ana VUKELIĆ, Idejno-tematski koncept književnoga sadržaja Kuće senjskih književnika: prostor i vrijeme u književnom univerzumu Senjskog književnoga kruga, u: Ana VUKELIĆ (ur.), *Zbornik radova 1. senjskog interdisciplinarnoga simpozija Zdravo ste nam, braćo, u kamenu Senju! (Nova čitanja)*, Grad Senj, Senj, 2018, 174–186.

IV. Mrežna stranica

GRAD SENJ, *Julije Rorauer u Parku senjskih književnika*, URL: <https://www.senj.hr/stari/julije-rorauer-u-parku-senjskih-knjizevnika/> (2025-06-06)

Sl. 11. Spomenik J. Roraueru u Parku senjskih književnika, Senj
(foto: Dalibor Prodanić)

DOCTOR JULIO RORAUER OF SENJ AS RECTOR OF THE UNIVERSITY OF ZAGREB

Summary

Based on archival materials held in the Rectorate of the University of Zagreb, press and relevant literature, the author examines the activities of the full professor of the Faculty of Law, Professor Julio Rorauer, at the University of Zagreb, with a special review of his rectoral mandate in the academic year of 1910-1911, his scientific and teaching contribution in the fields of economics and law at the Faculty of Law, and also reconstructs his party activities in Croatian political life.

Keywords: Julio Rorauer, Zagreb University, history of the university, Faculty of Law, political economics, political parties